

הערת הרב ראובן מרגליות לתוד"ה וילן יהושע (מגילה ג.) / מתוך "המקרא והמסורה", עמ' יא-יב

ג. בקיאות במקרא

וילן יהושע בלילה ההוא בתוך העמק (יהושע ח' י"ג) אמר ר' יוחנן מלמד שלן בעומקה של הלכה.

בתוספות שלפנינו: לא כתיב בהאי קרא כן אלא כשצר על יריחו כתיב וילן בלילה ההוא בתוך העם, וכשצר על העי כתיב וילך בלילה ההוא בתוך העמק, ודרך הש"ס הוא לקצר הפסוקים ולערבם יחד כמו ונתן הכסף וקם לו (ערכין ל"ג א). הרד"ק בפירושו ליהושע ו' ד' — כפי שלפנינו בדפוס — הרשה לעצמו לכתוב: כותב הדרש הזה טעה בפסוק, כי שני פסוקים הם וכו', והנה מוזר מאד לתלות טעות כזו בדברי ר' יוחנן, וגם אין במלת "וילך" קצור מאשר במלת "וילן".

אולם אין כל צורך לעקם הישרה למען לבאר דברי ר' יוחנן וסגנונו שלן בעומקה של הלכה¹, כמו שהם מיוסדים הם בעומק פשוטו של מקרא, כי "וילך"

יתפרש לפעמים כמו "וילן", וכן מצינו כ"ף פשוטה מתחלפת בנו"ן פשוטה כמו בדניאל ג' י"ב: גבריא אילך, שהכוונה אילן כמו שם ו' ז': אחשדרפניא אילן, וכמוה.

כן במלת "וילך" עצמה, בשופטים י"ז ח'—י"א: וילך האיש מהעיר מבית לחם יהודה לגור באשר ימצא... ויאמר לו מיכה שבה עמדי... וילך הלוי, ויזאל הלוי לשבת את האיש, ויהי הנער לו כאחד מבניו, אשר המלים "וילך הלוי" בלתי מובנות, שלפי זה המקרא חסר הרבה איך שחזר מדרכו, ברור שפשוטו של מקרא הוא וילן הלוי, וביום השני הסכים לשבת את האיש. וכן בעזרא יו"ד ו': ויקם עזרא מלפני בית האלהים וילך אל לשכת יהוחנן בן אלישיב וילך שם לחם לא אכל ומים לא שתה וגו', אשר כפילת "וילך שם" בלתי מובנת, ברור שהכוונה "וילן שם".

כמוהם גם מקרא זה, עומק פשוטו הוא וילן יהושע בלילה ההוא בתוך העמק, ועל זה יסד ר' יוחנן דבריו שלן בעומקה של הלכה.

1. בעירובין ס"ג ב' וילך יהושע בלילה ההוא בתוך העמק ואמר ר' יוחנן מלמד ישלך בעומקה של הלכה, כבר שלטו גם כאן ידי המעתיקים להשוות המאמר מקביל ללשון הכתוב (ראה דקדוקי סופרים שם) בלי כל צורך.